

Els pergamins de can Frigola, disponibles en línia

L'estudiós de Cassà Quim Mundet n'ha fet la transcripció i el resum, que es podran consultar al web de l'arxiu municipal

El catàleg, de més de 200 pergamins i un alt valor, es va presentar dissabte

Can Frigola i la torre Salvana Un dels 224 pergamins del fons patrimonial de la família Frigola QUIM PUIG MANEL LLADÓ.

Els pergamins de can Frigola, disponibles en línia.

El pergamí més antic és un testament del setembre del 1145

MARC SALGAS - CASSÀ DE LA SELVA

El 26 de setembre del 1145 Guerau Feliu, que cal suposar del veïnat d'Esclet de Cassà de la Selva, va fer testament i va nomenar com a marmessors el seu germà Pere Feliu, Berenguer Gruard i Berenguer Esteve.

El mas Gruart encara existeix al veïnat d'Esclet, però el mas Esteve va quedar rònc i les seves terres es van establir al mas Oller, també d'Esclet. El mas Feliu, en canvi, és al sud de la riera Gotarra, dins el terme de Caldes de Malavella.

Aquesta informació consta en el pergami més antic del fons patrimonial de la família Frigola, originària del mas Frigola d'Esclet, que el va cedir a l'Arxiu Municipal de l'Ajuntament de Cassà. A més, es tracta del document més antic que custodia l'arxiu. Segons explica l'historiador Elvis Mallorquí, col·laborador de Mundet, és una "rarsa" trobar el testament d'una família pagesa tan antic. "A la Catalunya vella encara pot ser força habitual, però a nivell europeu és excepcional", afirma. "No hi ha famílies pageses que hagin conservat documents tan antics", hi afegeix. Curiosament, es tracta d'un testament que no és de la família Frigola, però que va acabar incorporat al seu arxiu. "Era de la família Feliu. Sovint un fons familiar és la suma de documents relatius a diferents masos que amb el temps, per qüestions d'herències o casaments, han acabat incorporats als arxius d'un mas més gran." En aquest cas, al del mas Frigola, que, com el Mas Oller, encara existeix al veïnat d'Esclet.

El fons Frigola el formen 224 pergamins en llatí i en català, a més de documents en paper. L'estudiós local Quim Mundet, per encàrrec de l'arxivera Dolors Grau, ha fet la transcripció i un resum de tots els pergamins, que han estat digitalitzats i sistematitzats i es podran consultar al web de l'arxiu municipal. Dissabte es va fer la presentació del catàleg en línia. La catalogació del fons ha anat a càrrec de l'arxivera Núria Casellas i del mateix Mundet.

Història d'una nissaga

El fons permet resseguir la història de la nissaga Frigola a través de capítols matrimonials, èpoques, capbreus, contractes, aportacions de dot, compres de terra, concòrdies, testaments i reconeixements de deute, entre d'altres. Però una lectura a la menuda dels pergamins també permet descobrir detalls sobre el territori que es desconeixien, com ara el nom de rieres. De fet, l'estudi dels pergamins ha estat d'ajuda per a Mundet per elaborar, amb l'historiador Xavier Niell, un llibre sobre la toponímia del veïnat d'Esclet, publicat recentment.

No tots els pergamins s'han pogut transcriure. Mundet explica que 37 eren il·legibles a causa de les taques d'humitat i rovell. El testament de Guerau Feliu és l'únic pergami del segle XII. També n'hi ha cinc del segle XIII, 38 del XIV, 16 del XV i 86 del XVI. Tot i que a partir de llavors s'imposa l'ús del paper, consten també 36 pergamins del segle XVII, un del XVIII i un del XIX. Segons Mallorquí, solen ser còpies de propietat fetes pel notari en aquest format perquè donava més prestigi que el paper.

La família Frigola va cedir el seu fons a l'arxiu municipal quan el 2018 va vendre a l'Ajuntament can Frigola, casa situada al carrer d'Avall, a tocar de l'església. Es tracta de l'únic edifici de Cassà que és bé cultural d'interès nacional. Antigament era conegut com a palau Salvà. El 1670 el va comprar la família Vall-llobera i, posteriorment, va passar a mans de l'Ajuntament.

El 1841, però, va ser adquirit en subhasta pública per Josep Frigola, a excepció de la torre adjacent, coneguda com a torre Salvana, que va continuar com a propietat municipal i va complir funcions de presó.

El fons de la família Frigola no només consta de pergamins. Segons explica Mallorquí, també conté 26 metres lineals d'informació en paper. Per posar en valor la troballa, Mallorquí explica que fins fa vint anys l'arxiu de Cassà tenia un únic fons patrimonial, el de la família Oller d'Esclet, de quatre metres lineals. Des de llavors s'hi han incorporat més fons patrimonials d'altres famílies, però junts no arriben al mig metre lineal.

Elvis Mallorquí destaca que el fons en paper pot aportar molta informació sobre Cassà i les seves institucions: “Durant els segles XVII i XVIII, els pagesos dels masos també feien funció pública, i era molt normal que els documents municipals que es generaven acabessin en el seu arxiu privat perquè no n'hi havia de municipal.”

LES DADES

224 pergamins conté el fons patrimonial de la família Frigola, el més antic dels quals és del segle XII

2018 va ser l'any que l'Ajuntament de Cassà va comprar can Frigola, on es guardaven els pergamins familiars

Noves informacions sobre el castell

Un capbreu del 1339 descobert aquest any per Elvis Mallorquí a l'Arxiu Diocesà de Girona aporta llum sobre el desaparegut castell de Cassà i dona informacions rellevants sobre el municipi que es desconeixien. Es tracta d'un pergami que consta de 236 declaracions, té més de vint metres de llarg i està cosit. Mundet, que també l'ha transcrit, explica que hi apareixen tots els propietaris del poble que fan la seva declaració a favor del senyor del castell: “Hi surten els censos que paguen o les vessanes de les terres dels masos del castell. O també, en el cas dels masos que no eren del castell, s'explica els censos simbòlics que pagaven per al boscatge i el pasturatge en terres del senyor. A vegades era només de dos capons per Nadal.” També s'hi explica com aleshores el nucli urbà era format per l'església de Sant Martí i la cellera del voltant, un recinte sagrat on no s'hi podia exercir la violència que abastava 30 passes a l'entorn del temple i correspon als actuals carrers del Dolors, Roscada i un tros d'Avall.

Publicat a: El Punt, 26 de setembre de 2022

Font del document: <https://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/2195929-els-pergamins-de-can-frigola-disponibles-en-linia.html>